

Od Redakcji

Zagadnienie afektywności stało się jednym z najistotniejszych obszarów współczesnej debaty akademickiej w naukach humanistycznych i społecznych, co ujawnia się zwłaszcza w badaniach nad kategorią podmiotowości. Szczególnym tego przykładem jest XX-wieczna fenomenologia, w której dokonano głębokiej rewizji kategorii podmiotu przywracając mu charakter zarówno afektywny, jak i cielesny. Daje się to zaobserwować zarówno w tych nurtach, które nawiązują do zdobyczy fenomenologii klasycznej (husserlowskiej), jak i nowszej fenomenologii francuskiej (E. Levinas, M. Henry, J.-L. Marion). Wspomniane przeobrażenie klasycznej problematyki podmiotu otworzyło zarazem szerokie możliwości zastosowań nowej koncepcji na innych polach dociekań filozoficznych. Należy w tym kontekście odnotować także inne tradycje akademickie, które w istotnym stopniu przyczyniły się do rozszerzenia zainteresowania afektywnością. Mamy tutaj na myśli przede wszystkim ustalenia psychoanalizy, zarówno freudowskiej jak i lacanowskiej, które wskazują na istotną rolę czynnika libidinalnego m.in. w konstruowaniu tożsamości zbiorowych czy mobilizowaniu społecznych fantazji, a także dorobek późnonowoczesnej teorii społecznej, zwłaszcza sformułowanej przez E. Laclaua i innych badaczy szkoły Essex, którzy wykazali nierozłączność problematyki afektywności i ontologii społecznej. Wreszcie, mając na uwadze nurt postmodernistyczny, obok dobrze znanej Foucaultowskiej koncepcji bio-władzy, wypada przywołać m.in. prace C. Mouffe, które analizując znaczenie afektywnego wymiaru polityki i procesów identyfikacyjnych nieredukowalnych tylko do lingwistycznej performatywności, wnoszą do prezentowanego pola badawczego także możliwe aplikacje praktyczne.

Niniejszy tom uzupełniający do 57. rocznika „Archiwum Historii Filozofii i Myśli Społecznej”, który powstał przy wsparciu Funduszu Wyszehradzkiego, zamierza włączyć się do tej dynamicznie rozwijającej się debaty akademickiej. W tym celu publikujemy kilkanaście tekstów przygotowanych przez autorów wywodzących się z różnych państw Europy Środkowej, które z jednej strony eksplorują problematykę afektywności, a z drugiej są dowodem zacieśniającej się współpracy naukowej w regionie wyszehradzkim.

Otwierający tom artykuł Gábora Borosa pokazuje, że Hume'owski projekt zbudowania empirystycznej doktryny moralnej stanowi głębokie nawiązanie do opartej na cielesnym afekcie Kartezjańskiej teorii pasji, jak też do moralistycznej literatury Montaigne'a. Peter Kouba na kanwie poglądów Reicha, Nietzschego, Deleuze'a i Guattariego podejmuje problem resentymentu nie zawężając go do znaczenia psychologiczno-moralnego, ale traktując go jako kategorię zdolną do rozjaśnienia immanentnej logiki społeczno-politycznych ideologii, takich jak faszyzm czy stalinizm. W odwołaniu do *Anti-Oedipus* Deleuze'a i Guattariego autor opisuje jednak także mechanizm przewycięzania resentymentu na przykładzie exodusu dyskryminowanych czeskich i słowackich Romów. Tekst Urszuli Idziak analizuje stosunkowo słabo znaną problematykę Wittgensteinowskiego zainteresowania magią. Ten obszar zainteresowań – zdaniem autorki – w niesystematyczny sposób wprowadza kategorię afektywności, ujawniając się zwłaszcza w późnych pismach Wittgensteina. Gábor Kovács przedstawia polityczną myśl Istvána Bibó skupiając się przede wszystkim na tych aspektach jego myśli, w których ujawnia się związek nowoczesnej polityki i emocji. Dagmar Smreková w nawiązaniu do koncepcji M. Maffesoliego analizuje dialektyczne napięcie pomiędzy występkiem a moralną poprawnością dochodząc do wniosku, że element dionizyjsko-orgiastyczny stanowiąc część kultury jest także częścią etyki „woli życia”. Z kolei tekst Béli Mestera posługuje się metaforą choroby w dociekaniu źródeł twórczości w XIX-wiecznej kulturze węgierskiej. Autor zwraca uwagę ponadto na istotną rolę tej kategorii w dyskursie politycznym na Węgrzech na przełomie XIX i XX wieku. Artykuł Rafała Smoczyńskiego reinterpretuje badania nad anty-satanistyczną paniką moralną. Autor wskazuje na rolę czynnika afektywnego w procesie wywoływania anty-satanistycznych fantazji, które prowadziły do zastosowania opresyjnej kontroli społecznej w niektórych zachodnich państwach pod koniec XX wieku. Bojan Žalec przeprowadza szczegółową analizę koncepcji obywatelstwa w odniesieniu do przypadku Słowenii. Žalec skupia się zwłaszcza na funkcji cnót obywatelskich, które uznawane są za niezbędne dla poprawnego funkcjonowania demokracji liberalnej. W artykule poświęconym Bachelardowi, Anton Vydra opisuje szczególny przypadek przejścia z pozycji scjentystycznego racjonalizmu do poetyckiej wizji świata i analizy „wyobrażeń materialnych” jako archetypów osadzonych w sferze emocjonalnej wrażliwości. Alice Koubova analizuje Ricoeurowską koncepcję hermeneutycznej antropologii, skupiając się zwłaszcza na opisie koncepcji człowieka rozumianego jako działanie, które tak jak tekst podlega narratywnemu ustrukturuowaniu. Katalin Bartha-Kovács podejmuje z kolei problem afektywności, jaki pojawia się w teoriach estetycznych na przykładzie wczesnooświeceniowej myśli J.-B. Du

Bos'a koncentrując się na paradoksie fenomenu przyjemności estetycznej powstałej w kontakcie ze sztuką przedstawiającą sceny okrutne i brutalne. Jagna Brudzińska stojąc na gruncie klasycznej i współczesnej fenomenologii wykazuje, że konstytucja zarówno rzeczywistości osobowej, jak i świata społecznego ma swoje źródło w przedrefleksyjnej, cielesno-afektywnej, aktywności podmiotu opartej na instynkcie i wyobrażeniu, która rządzi się swoistą racjonalnością. Karel Novotný pozostając w fenomenologicznych ramach przywołuje klasyczne rozróżnienie pomiędzy *Körper* a *Leib* stawiając z jednej strony pytania dotyczące sposobu przeżywania własnej cielesności, a z drugiej podejmuje problem granic analizy fenomenologicznej dyskutując stanowiska Husserla, Merleau-Ponty'ego, M. Henry'ego i E. Levinasa. Tom zamyka tekst Wojciecha Starzyńskiego, w którym autor na przykładzie myśli Michela Henry'ego pokazuje sposób w jaki współczesna fenomenologia czerpiąc z kartezjańskiego odkrycia *cogito* odciąża je z intelektualistycznych i obiektywistycznych osadów, dosięgając wymiaru afektywnego w jego podmiotowym przeżywaniu cielesności.

Z uwagi na duże zainteresowanie współpracą z naszym czasopiśmem, rozpoczynamy niniejszym wydawanie *Suplementów* do „AHFiMS”. Elastyczność takiej formuły pozwoli na uzupełnienie dotychczasowej oferty o tomy monograficzne czy numery specjalne poświęcone szczególnym zagadnieniom. Prace ukazujące się w tych publikacjach będą przestrzegały naukowych standardów i kryteriów wydawniczych przyjętych w czasopiśmie.